STANDARDY DZIAŁANIA PLACÓWEK WSPARCIA DZIENNEGO W GDAŃSKU

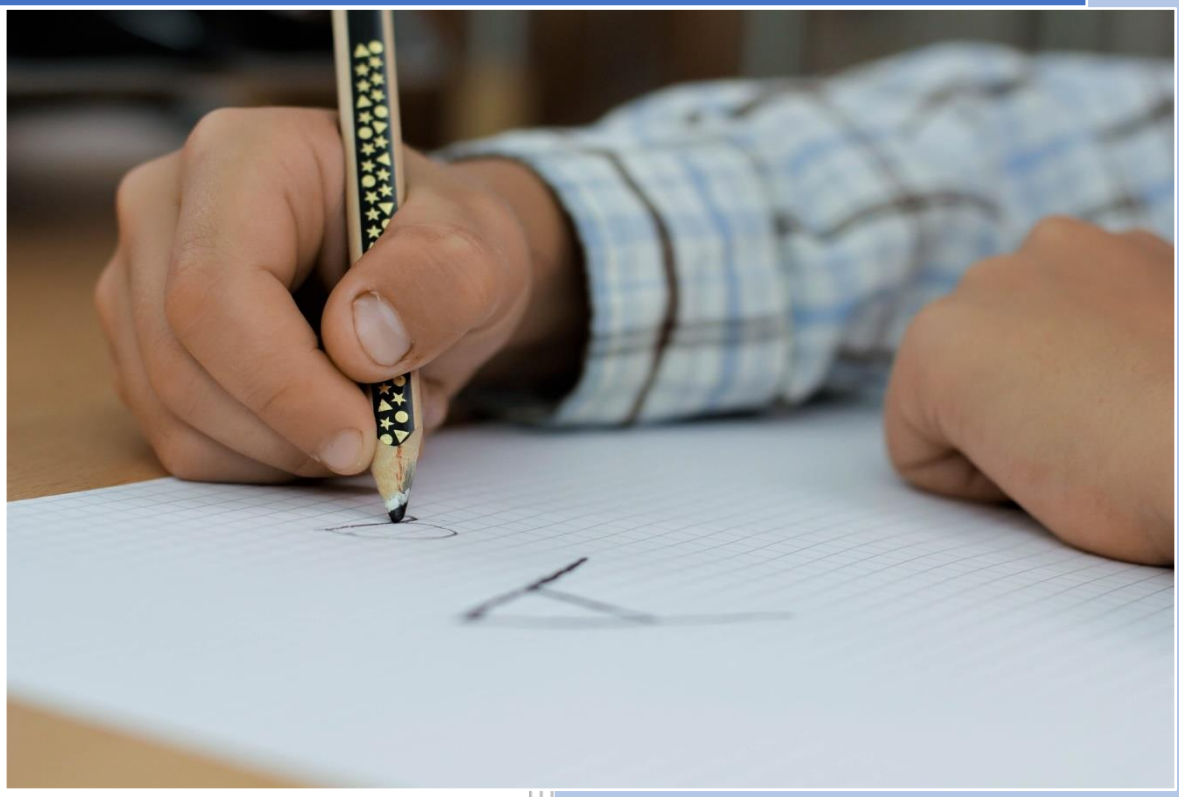

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

Gdańsk, 2019

Spis treści

Wstęp ... 4

I. FILOZOFIA DZIAŁANIA ... 6

1. Misja gdańskich placówek wsparcia dziennego ... 6
2. Wartości ... 6
3. Odbiorcy działań i inni uczestnicy procesu wsparcia ... 7
   - 3.1 Dzieci i młodzież potrzebujący wsparcia ... 7
   - 3.2 Rodziny wychowanków ... 7
   - 3.3 Współpraca wewnętrzna ... 7
   - 3.4 Współpraca zewnętrzna ... 8
4. Tożsamość i rola placówek wsparcia dziennego ... 8
   - 4.1 Ważny element systemu wsparcia ... 8
   - 4.2 Rola profilaktyczna ... 8
   - 4.3 Rola wspierająca ... 9
   - 4.4 Między wyrównywaniem szans, a wzmacnianiem potencjału ... 9
   - 4.5 Postrzeganie placówki ... 10

II. OFERTA PROGRAMOWA ... 12

1. OFERTA PODSTAWOWA ... 13
   - 1.1 Opieka ... 13
   - 1.2 Wychowanie ... 13
   - 1.3 Pomoc w nauce ... 14
   - 1.4 Organizacja czasu wolnego ... 14
2. OFERTA SPECJALISTYCZNA ... 17
   - 2.1 Zajęcia terapeutyczne ... 18
   - 2.2 Zajęcia socjoterapeutyczne ... 18
   - 2.3 Zajęcia korekcyjne ... 20
   - 2.4 Zajęcia kompensacyjne ... 20
   - 2.5 Zajęcia logopedyczne ... 20

III. ORGANIZACJA PLACÓWKI ... 21

1. Czas pracy ... 21
   - 1.1 Definicje ... 21
   - 1.2 Godziny otwarcia placówki ... 21
2. Zagospodarowanie miejsc w placówce ... 21
   - 2.1 Liczba dzieci w placówce ... 21
   - 2.2 Zarządzanie miejscami w placówce ... 22

2.3 Dodatkowe grupy młodzieżowe 23
2.4 Mierzenie poziomu wykorzystania miejsc 23
2.5 Obserwowanie frekwencji 24
2.6 Dłuższa nieobecność dziecka w placówce i konieczność interwencji 24
2.7 Wykreślenie dziecka z placówki 25
2.8 Zasady postępowania w przypadku zwiększonej frekwencji 25
3. Kadra 25
3.1 Liczebność, skład i kompetencje kadry merytorycznej 26
3.2 Czas pracy pracowników 27
3.3 Rozwój kadry 27
IV. DOKUMENTACJA 28
V. WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI / OPIEKUNAMI 29
VI. WSPÓŁPRACA ZEWNĘTRZNA NA RZECZ DZIECKA I RODZINY 30
ZAŁĄCZNIKI 30
Kontrakt dotyczący pobytu dziecka w placówce wsparcia dziennego 31
Karta pobytu dziecka 35
Karta kontaktów z instytucjami 36
Karta kontaktów z rodzicami 37
Indywidualny plan pracy z dzieckiem i rodziną 38

Wstęp

W Gdańsku funkcjonuje 16 placówek wsparcia dziennego (zwanych dalej w skrócie **PWD lub placówkami**) dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez 11 organizacji pozarządowych. Są to placówki prowadzone w formie opiekuńczej, opiekuńczo-specjalistycznej, specjalistycznej oraz pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Niektóre organizacje pozarządowe prowadzą jednocześnie placówki w różnej formie, a także placówki w innych miastach. Wszystkie gdańskie placówki dysponują łącznie 408 miejscami, z których korzystają dzieci w wieku od 6 do 19 lat[1]. W odpowiedzi na zaobserwowany wśród uczestników placówek wzrost liczby dzieci wymagających pracy ze specjalistą oraz biorąc pod uwagę potrzeby wyrażane przez kadrę placówek opiekuńczych w 2018 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku podjął działania na rzecz zwiększenia dostępności specjalistycznego wsparcia dla dzieci. Rozwiązaniem było utworzenie 4 placówek prowadzonych w formie łączonej czyli opiekuńczo-specjalistycznej, wzbogacając w ten sposób ofertę dedykowaną dzieciom przez dotychczasowe placówki opiekuńcze.

Prawną podstawą funkcjonowania placówek wsparcia dziennego jest *Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (zwana dalej **USTAWĄ**). Regulacje ustawowe dotyczą przede wszystkim kwestii kwalifikacji i wymogów formalno-prawnych, jakie musi spełnić karda placówek oraz zezwoleń na prowadzenie placówek. W temacie funkcjonowania ustawodawca ogranicza się do wymienienia form, w jakich mogą być one prowadzone i bardzo ogólnie wskazuje zakres świadczonych w nich usług, pozostawiając dużo swobody w określaniu norm programowych placówek. Brak natomiast przepisów określających takie zagadnienia, jak m.in.: katalog działań realizowanych w pracy z dzieckiem i rodziną, współpraca z innymi lokalnymi instytucjami i podmiotami oraz obowiązująca dokumentacja.

Z uwagi na zaobserwowane różnice w zakresie prowadzenia placówek, MOPR w Gdańsku w 2019 roku, podjął działania służące standaryzacji tego obszaru. Pierwszym etapem było przeprowadzenie diagnozy działania placówek wsparcia dziennego w Gdańsku. W celu uzyskania wiarygodnych wyników badania i zagwarantowania odpowiedniej rzetelności oceny zjawisk połączono w badaniu różnorodne rodzaje danych, metod i perspektyw badawczych. Badanie zrealizowane zostało ilościowymi i jakościowymi metodami badawczymi. Podstawą dla badań ilościowych była ankieta wypełniana przez gdańskie placówki wsparcia dziennego. Badania jakościowe pokazują perspektywę „z zewnątrz" dzięki wywiadom przeprowadzonym z pedagogami szkolnymi, rodzicami/opiekunami dzieci uczęszczających do placówek i asystentami

[1] Stan na grudzień 2019 roku.

rodzin - pracownikami MOPR. Badanie zostało zrealizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku. Wyniki badań potwierdziły różnice w zakresie funkcjonowania gdańskich placówek oraz realizowanego przez nie wsparcia i wyznaczyły kierunki pracy nad standardem.

We wspólnym wypracowaniu rozwiązań wzięli udział przedstawiciele gdańskich placówek, pracownicy MOPR oraz przedstawiciele Wydziału Rozwoju Społecznego Urzędu Miejskiego w Gdańsku[2]. Przyjęta dla spotkań formuła „Nic o nas bez nas" stworzyła przestrzeń umożliwiającą otwartą rozmowę, wymianę poglądów oraz dzielenie się wiedzą i doświadczeniem. Spotkania były prowadzone w formie moderowanych dyskusji oraz warsztatów z podziałem na małe grupy, z wykorzystaniem metod kreatywnych, jak eksplozja pytań, burza mózgów, Design Thinking. Łącznie w okresie od maja do grudnia przeprowadzono 14 spotkań, co dało w sumie około 50 godzin wspólnej pracy nad standardami. Celem spotkań było uspójnienie spojrzenia na różne obszary funkcjonowania PWD, zdobycie wspólnej dla wszystkich partnerów perspektywy oraz wypracowanie rozwiązań mogących pomóc placówkom w podnoszeniu jakości wsparcia.

Rezultatem wspólnych prac jest niniejszy standard uwzględniający głos wszystkich partnerów. Rekomenduje się wdrożenie go we wszystkich gdańskich placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, co służyć będzie rozwojowi wsparcia i podnoszeniu jego jakości:

> *Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami…*
>
> Preambuła do Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku
> o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

[2] W spotkaniach brali udział przedstawiciele: Caritas Archidiecezji Gdańskiej (Patrycja Skrzyńska – „Centrum Frassati"; Aleksandra Szuma-Ganczarek – „Pod Kasztanem"; Sylwia Trzoska-Zimny - „Słoneczne Wzgórze"), Towarzystwa Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko" (Małgorzata Białogłowska, Inga Krupska, Michał Lorbiecki – Centrum Reduta; Aleksandra Drygas, Stanisława Grochowska – „Glanik"), Gdańskiej Fundacji Innowacji Społecznej (Marta Chylińska – „świetlica w Gościnnej Przystani"), Chrześcijańskiej Służby Charytatywnej (Elżbieta Leśniewska – „Grodzisko"), Stowarzyszenia "Nasze Dzieci w Gdańsku (Lidia Lubieniecka), Stowarzyszenia "Nowy Port" im. Kazimierza Lisieckiego "Dziadka" (Katarzyna Kłos, Katarzyna Koreń, Anna Ożóg – „Nowoportowa Przystań"), Fundacji Dla Rodziny "Ogniska Nadziei" (Magdalena Dobrzańska, Marzena Łada – „Ognisko Wychowawcze"), Gdańskiego Stowarzyszenia Niesienia Pomocy Dzieciom i Młodzieży "Promyk Nadziei" (Edyta Klik-Dąbrowska, Beata Kubiak, Joanna Salwin – świetlica „Promyk Nadziei"), Zgromadzenia Służebnic Matki Dobrego Pasterza (Joanna Matusiak – świetlica „Przystań"), Stowarzyszenie "Pomocna Dłoń Wrzeszcza" (Sylwia Drażba, Anna Jaworowska – „Świetliki"), Wydziału Rozwoju Społecznego UM w Gdańsku (Joanna Buhcholc, Katarzyna Gradowska, Edyta Kołakowska, Grzegorz Lipiec), Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Gdańsku (Monika Kownacka-Plenzler, Barbara Mejsner, Marcin Męczykowski, Elżbieta Pukszta, Anna Sobota) oraz Anna Kobiela-Kanaan (moderująca cały proces tworzenia standardów).

I. FILOZOFIA DZIAŁANIA

1. Misja gdańskich placówek wsparcia dziennego

Jesteśmy bezpiecznym i przyjaznym miejscem, które tętni życiem,
dającym przestrzeń dla wielokulturowości i różnorodności.
Wspieramy w rozwoju i wzmacniamy kompetencje ułatwiające dzieciom i młodzieży
samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie i podnoszenie jakości własnego życia.
Działamy w duchu szacunku i akceptacji, podmiotowości i współpracy.

2. Wartości

Gdańskie placówki wsparcia dziennego działają w oparciu o wartości. Spośród licznych wartości ważnych w działaniu PWD wybrano cztery najważniejsze i wspólne dla wszystkich placówek. Wartości te wpisano w treść misji i krótko zdefiniowano.

SZACUNEK to stosunek do osób, z którymi współpracujemy wyrażający się uznawaniem ich jako wartościowych i godnych naszej uwagi oraz w odnoszeniu się do nich w sposób grzeczny i pełen kultury. Wartość ta przejawia się przede wszystkim w postawie kadry podczas pracy z dzieckiem i rodzicami w duchu wzajemnego zrozumienia.

AKCEPTACJA to przyjmowanie dziecka, rodzica, czy innego uczestnika procesu wsparcia bez oceniania. Akceptujemy człowieka, co nie oznacza, że akceptujemy wszystkie jego zachowania. Akceptacja jest zarówno wartością i postawą, jak i potrzebą oraz tematem pracy wychowawczej z uczestnikami procesu wsparcia. Wartość ta przejawia się przede wszystkim w postawie kadry. Ważne są tu takie cechy jak: uważność, empatia, tolerancja i otwartość.

PODMIOTOWOŚĆ to liczenie się z drugą osobą, wysłuchanie oraz branie pod uwagę jej zdania i potrzeb. Przejawia się przede wszystkim w postawie kadry, w zindywidualizowanym podejściu do każdej jednostki oraz w prowadzeniu działań za zgodą i wiedzą dziecka oraz rodziny.

WSPÓŁPRACA to komunikacja oparta na partnerskich relacjach. Przejawia się przede wszystkim w postawie kadry (wzbudzenie zaufania, dyskrecja, zrozumienie) oraz we wspólnym wypracowywaniu oferty wsparcia w toku otwartej rozmowy, tak aby uczestnicy procesu wsparcia (np. rodzic, dziecko, partner zewnętrzny) w pełni rozumieli jego sens i przebieg („wie dlaczego"), a co za tym idzie mieli większą motywację do uczestniczenia w nim.

KIERUNKI ROZWOJU

Wartości gdańskich PWD nie powinny pozostać jedynie w sferze aspiracji. Należy określić jak dana wartość powinna się przejawiać w działaniach skierowanych do różnych odbiorców, a więc: dzieci i młodzieży, rodziców, zatrudnionej kadry czy partnerów zewnętrznych.

3. Odbiorcy działań i inni uczestnicy procesu wsparcia

3.1 Dzieci i młodzież potrzebujący wsparcia

Placówki wsparcia dziennego działają głównie z myślą o dzieciach i młodzieży, przede wszystkim dla tych z przeróżnymi – długotrwałymi lub przejściowymi trudnościami. Zaznaczyć jednak należy, że uczestnictwo dziecka w zajęciach placówki nie zależy od trudności występujących w rodzinie. Zakłada się, że jeśli rodzic lub dziecko docierają z własnej woli do PWD, to wsparcie to jest uzasadnione. Doświadczenie placówek pokazuje, że realne problemy dziecka i/lub rodziny często ujawniają się w okresie późniejszym. Oferowanie pomocy dzieciom/młodzieży tylko z największymi problemami mogłoby odebrać szansę na wzajemne pozytywne oddziaływanie na siebie wychowanków dzięki ich różnorodności i możliwości pojawienia się pozytywnych liderów.

Bezpłatny, równy i dobrowolny dostęp

Udział w zajęciach placówki jest bezpłatny. Podstawową zasadą uczestniczenia w zajęciach placówki jest **dobrowolność** – co oznacza, że uczestnik chce uczęszczać do placówki. Wyjątkiem od tej zasady są sytuacje, kiedy do placówki dziecko zostanie skierowane przez sąd (zgodnie z art. 23 ust. 3 ustawy).

Ważny jest także aspekt **równego dostępu**. Z placówki mogą korzystać osoby niezależnie od ich wyznania, pochodzenia, statusu społecznego, orientacji seksualnej i innych różnic indywidualnych. Należy pamiętać, iż w myśl misji gdańskie placówki chcą być miejscami bezpiecznymi, przyjaznymi, wspierającymi różnorodność i wielokulturowość. Różnorodność uczestników powinna być więc traktowana jako zasób.

Wiek uczestników

Placówki pracują z dziećmi pomiędzy 6 a 19 rokiem życia. W sytuacjach uzasadnionych możliwe jest przyjmowanie do placówki dzieci młodszych. W większości placówek przeważają dzieci uczęszczające do szkoły podstawowej.

3.2 Rodziny wychowanków

Drugą ważną grupą odbiorców usług PWD są rodziny wychowanków, w tym głównie rodzice lub inni opiekunowie oraz rodzeństwo uczęszczające do placówki. Zakres współpracy z rodziną określony jest w Rozdziale V Standardów.

3.3 Współpraca wewnętrzna

Dla skuteczności działania PWD bardzo istotna jest współpraca wszystkich osób angażujących się w prace z dzieckiem na terenie placówek, a więc kierowników, wychowawców, terapeutów, instruktorów kół zainteresowań, korepetytorów, wolontariuszy i praktykantów, a także innych osób, od których zależy placówka, np. zarządów stowarzyszeń i fundacji prowadzących placówkę, pracowników obsługi.

3.4 Współpraca zewnętrzna

Mając na uwadze dobro dziecka i rodziny gdańskie PWD współpracują z osobami i jednostkami zewnętrznymi realizującymi działania w obszarze wsparcia dzieci i rodzin. Należą do nich przede wszystkim:

- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku,
- placówki oświatowe, do których uczęszczają dzieci będące wychowankami PWD (w zależności od potrzeb poprzez kontakt z pedagogami, psychologami, wychowawcami, dyrektorami, czy wybranymi nauczycielami),
- Urząd Miejski w Gdańsku,
- policja, sądy, kuratorzy, podmioty lecznicze – w miarę potrzeb,
- inne placówki wsparcia dziennego oraz inne organizacje pozarządowe.

Dodatkowo rekomenduje się podejmowanie współpracy z innymi podmiotami mogącymi uatrakcyjnić pobyt dzieci w placówce lub wspomóc realizacje jej celów, m.in. z:

- firmami, instytucjami i organizacjami związanymi z różnymi formami spędzania czasu wolnego, w szczególności z nauką, kulturą, rozrywką i sportem,
- społecznością lokalną – w celu promocji placówki i jej integracji,
- biznesem - w celu zdobycia dodatkowych środków (fundraising) na działania oraz w zakresie odpowiedzialności społecznej biznesu realizowanej w innej formie, np. wolontariatu pracowniczego, mentoringu dla kadry zarządzającej, wspierania talentów dzieci, itd.

4. Tożsamość i rola placówek wsparcia dziennego

4.1 Ważny element systemu wsparcia

Placówki są ważnym partnerem w realizacji systemowego wsparcia dla dzieci i rodzin, dlatego istotna jest szeroko zakrojona i wielostronna współpraca z innymi partnerami należącymi do tego systemu. Placówki nie powinny być rozumiane wyłącznie jako realizator zleconego zadania, a ich praca nie powinna mieć charakteru kompensowania wadliwego działania innych elementów systemu. Oznacza to, iż PWD powinny budować własną tożsamość opartą na przedstawionej w niniejszym dokumencie misji oraz zadaniach określonych w USTAWIE. PWD mogą wspierać i uzupełniać innych partnerów działających w ramach systemu, jednakże nie powinny przejmować odpowiedzialności za realizację ich zadań. Jako ważny partner w realizacji systemowego wsparcia, PWD powinny uczestniczyć w działaniach mających:

- rozwijać współpracę w zakresie systemu,
- wprowadzać modyfikacje i ulepszenia,
- wypracowywać nowe sposoby działania w ramach systemu.

W ten sposób PWD aktywnie uczestniczą w podnoszeniu jakości powiązanych ze sobą usług różnych podmiotów oraz stają się współtwórcą nowych rozwiązań systemowych.

4.2 Rola profilaktyczna

Wśród rodzin korzystających z pomocy MOPR, często występuje problem niskich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych i z zakresu prowadzenia gospodarstwa domowego[3]. Warunkiem

[3] Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego to powód trudnej sytuacji życiowej w 1 080 rodzinach objętych wsparciem MOPR w Gdańsku (źródło: sprawozdanie roczne MRPIPS-03 za 2018r.)

skuteczności wsparcia jest współpraca wszystkich działających na rzecz rodziny partnerów. Sukcesem tych działań, w przypadku rodzin z dziećmi, jest umożliwienie dzieciom prawidłowego rozwijania się w ich naturalnym środowisku rodzinnym. Ważne miejsce w zakresie tych działań stanowią placówki wsparcia dziennego. Są one istotnym elementem profilaktyki mającej na celu m.in. zapobieganie trafieniu dzieci do pieczy zastępczej. Kluczowa jest więc ścisła współpraca asystentów rodzin i pracowników socjalnych z pracownikami gdańskich PWD.

4.3 Rola wspierająca

Główną rolą placówek wsparcia dziennego, jak sama nazwa mówi, jest dawanie wsparcia którego odbiorcami są dzieci i młodzież oraz ich rodzice/opiekunowie. Należy podkreślać charakter wspierający, który nie ma na celu przejmowania odpowiedzialności ani wyręczania, a raczej pomoc w uzyskaniu większej samodzielności w pełnieniu danych funkcji czy ról społecznych.

DOŚWIADCZENIE WARSZTATOWE

Poczucie odpowiedzialności było tematem, który często pojawiał się na spotkaniach. Wyraźnie wyczuwało się przeciążenie nadmiarem odpowiedzialności i wymagań oraz potrzebę jasnego ustalenia co jest w mocy placówek i za co są one w stanie odpowiadać, a za co nie. Wyraz temu dano upraszczając kluczowe definicje opieki i wychowania oraz podkreślając, iż obecnie są nazywane „placówkami wsparcia dziennego", a nie „placówkami opiekuńczo-wychowawczymi". Opieka i wychowanie są oczywiście ważnymi zadaniami placówki, ale należy pamiętać, że:

1) placówka nie jest w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb dzieci (w procesie pracy nad standardami zdiagnozowaliśmy około 100 potrzeb), dlatego rozumienie opieki jako zaspokajania zdiagnozowanych potrzeb jest zbyt szerokie;

2) proces wychowawczy odbywa się nieprzerwanie i tylko w niewielkim stopniu zależy od placówki, w której uczestnik spędza tylko kilka godzin, odbywa się także w rodzinie, w szkole, w grupie rówieśniczej i poprzez inne wpływy otoczenia, tego z czym dziecko się styka (np. media, gry), co czyta, co widzi, itp. Dlatego placówka nie jest w stanie kontrolować procesu wychowawczego ani w żaden sposób nim zarządzać. Może go jednak „WSPIERAĆ" i to słowo uznano za kluczowe.

4.4 Między wyrównywaniem szans, a wzmacnianiem potencjału

Zadania PWD można podzielić na:

- zadania skoncentrowane na **WYRÓWNYWANIU BRAKÓW**, m.in. działania korekcyjne, kompensacyjne i terapeutyczne związane z wyrównywaniem szans,
- zadania skoncentrowane na **ZASOBACH**, m.in. wzmacnianie potencjału, rozwój zainteresowań, zwiększanie świadomości swoich mocnych stron, wzrost samooceny, kształtowanie pozytywnego i adekwatnego poczucia własnej wartości, rozszerzanie i wzmacnianie sfery poznawczej poprzez oferowanie nowych pozytywnych doświadczeń, przeżyć i obserwacji dotyczących ludzi oraz otaczającej ich rzeczywistości.

PWD pracują ze świadomością istnienia tych dwóch uzupełniających się rodzajów zadań. Proporcje w ilości czasu pracy z dziećmi i młodzieżą przypadającego na każde z nich mogą się różnić w zależności od potrzeb uczestników i rodzaju placówki (w większości placówek przeważała praca nad wyrównywaniem szans - ok. 60-70% całego czasu pracy). Jednocześnie placówki wykazują potrzebę większego skoncentrowania się na zasobach, których rozwój ma duże znaczenie dla podnoszenia jakości życia dzieci i młodzieży. Wzmacnianie zasobów może też przyśpieszać efekty działań skoncentrowanych na wyrównywaniu braków.

DOŚWIADCZENIA WARSZTATOWE

W ramach pracy nad standardami poproszono uczestników o zapisanie ile czasu pracy z grupą procentowo zajmuje im praca nad wyrównywaniem szans, a ile nad wzmacnianiem potencjału. Wyniki były następujące:

Wyrównywanie szans: 60-70% (mediana – dominanta)

Wzmacniania potencjału: 30-40% (dominanta – mediana)

Placówki z jednej strony chcą wzmacniać potencjał dzieci, rozwijać ich zainteresowania, wzmacniać mocne strony, a przez to własną wartość w oczach swoich i innych. Z drugiej ich rolą jest kompensowanie braków, m.in. w nauce szkolnej i dbanie o zaspokajanie podstawowych potrzeb. Są dni, w których czynności kompensacyjne (np. odrabianie lekcji) zajmują większość czasu. Jednocześnie przyjęta misja placówek oraz rozwiązania kreowane podczas sesji Design Thinking wskazują na chęć zajęcia się przez placówki w większej mierze działaniami z zakresu wzmacniania potencjału.

4.5 Postrzeganie placówki

Zgodnie z misją gdańskie PWD chcą być postrzegane jako miejsca przyjazne i tętniące życiem, w których dzieje się wiele ciekawych rzeczy. W praktyce jednak często spotykają się z odbiorem placówki jako czegoś wstydliwego. Może to powodować trudności w rekrutacji uczestników oraz złe odbieranie „dzieci świetlicowych", czego chcemy uniknąć. Wskazuje to na konieczność pracy głównie nad postrzeganiem placówek przez środowisko lokalne. Potrzeba rzetelnej informacji i promocji placówek skupionej na pozytywnych aspektach.

KIERUNKI ROZWOJU / REKOMENDACJE

- Tworzenie bogatej i ciekawej oferty programowej dla swoich uczestników,
- Komunikowanie swoich pozytywnych działań na zewnątrz (np. poprzez media społecznościowe),
- Podejmowanie działań informacyjnych i promocyjnych skierowanych do społeczności lokalnej mające na celu stworzenie realnego i pozytywnego obrazu placówki na zewnątrz,
- Podejmowanie świadomej pracy z poczuciem wstydu z wychowankami placówki i ich opiekunami.

DOŚWIADCZENIA WARSZTATOWE

Pytanie „świetlica – fun czy wstyd?" pojawiło się na pierwszej sesji warsztatowej, na której pracowaliśmy metodą „eksplozja pytań". Pytanie zostało wybrane jako jedno z najistotniejszych tematów do dalszej pracy. Na kolejnym spotkaniu pracowaliśmy nad zestawieniem argumentów dla dwóch przeciwstawnych spojrzeń: ŚWIETLICA – FUN CZY WSTYD? Wyniki tej pracy mogą być inspiracją dla PWD za pomocą czego warto zwiększać, podkreślać FUN w placówce oraz nad postrzeganiem jakich kwestii trzeba świadomie pracować, aby niwelować poczucie wstydu

ŚWIETLICA

FUN	***WSTYD***
- zależy od organizacji,	*- za darmo,*
- poza szkołą,	*- biedni,*
- fajna ekipa,	*- nazwa identyfikacyjna z placówką,*
- dobry, obecny dorosły,	*- przymus, „za karę" (szkoła, kurator, asystent),*
- różne atrakcje „wyjścia",	*- interwencja,*
- kolonie,	*- wgląd w sytuację rodzinną,*
- nowe doświadczenia, np. kulinarne,	*- zajęcia specjalistyczne,*
- to jest ich drugi dom,	*- psycholog,*
- pomoc,	*- natłok „trudnych" dzieci,*
- wsparcie w lekcjach,	*- „patologia",*
- akceptacja mnie,	*- zły wpływ.*
- zgoda na przeżywanie różnych emocji, także tych trudnych, uznawanych gdzie indziej za „złe",	
- otwarta! (godziny zajęć).	

Pytanie „FUN czy WSTYD?" okazało się na tyle ważne, że część uczestników poszukiwała na nie odpowiedzi, m.in. poprzez rozmowy z dziećmi. To pytanie sugeruje potrzebę zdobycia wiedzy – jak jesteśmy postrzegani przez dzieci, rodziców, społeczność lokalną, szkoły, MOPR i innych partnerów. Znalezienie odpowiedzi na to pytania może nie być proste – potrzeba tutaj uzyskania informacji zwrotnej, szczególnie od uczestników i rodziców, ale też dalszego otoczenia placówek. Zagrożeniami jest brak szczerości, poczucie wstydu, ale też niechęć do przekazywania negatywnych opinii, aby „nie zrobić przykrości". Pierwsze próby zbadania tego tematu zostały podjęte podczas procesu tworzenia standardów. W jednej z rozmów z dziećmi uczestniczka procesu wysnuła wniosek, że świetlica to FUN dla dzieci, które w niej są, a jako WSTYD jest postrzegana z zewnątrz. Wywiady przeprowadzone z rodzicami uczestników zdają się to potwierdzać.

Przeprowadzone rozmowy focusowe z chętnymi (współpracującymi) rodzicami uczestników wskazują, iż są oni świadomi bogatej oferty PWD i potrafią ją docenić. Z wypowiedzi rodziców można wnioskować, że dla dzieci będących w placówce zdecydowanie jest to FUN. Niektórzy rodzice oddziaływania terapeutyczne traktują jako dodatkowa korzyść, inni za główny cel uczęszczania ich dzieci do placówki. Nawet jednak w tym ostatnim przypadku nie pojawia się poczucie wstydu. Respondentka jest świadoma jak wiele ona i jej dziecko zawdzięczają placówce i wręcz zachwala znajomym gdzie dziecko chodzi nazywając to miejsce „ośrodkiem socjoterapeutycznym".

„Ale to nie jest dla mnie problem! Ja mówię wprost. Mówiąc to, ja zachwalam to, gdzie on jest, oni naprawdę pomagają. Gdyby tak nie było, to bym nie używała tego określenia, ponieważ no, nie czułabym tego".

Rodzic

II. OFERTA PROGRAMOWA

Zgodnie z art. 24 ust. 2 i 3 USTAWY

„Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku:

1) *opiekę i wychowanie;*
2) *pomoc w nauce;*
3) *organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.*

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej w szczególności:

1) *organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne;*
2) *realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię."*

Zakresy wymienionych usług są rozumiane w różny sposób co utrudnia komunikację z innymi uczestnikami systemu wsparcia dziecka i rodziny w Gdańsku oraz sprawia, że oferty programowe placówek są trudne do porównania. W związku z tym podjęto próbę stworzenia definicji regulujących, których celem jest uściślenie co rozumiemy pod pojęciem danej usługi, a co za tym idzie uzyskanie większej porównywalności usług między placówkami. W definiowaniu ważne było, aby definicje były zgodne z filozofią działania i praktyką gdańskich PWD.

Zwrócono też uwagę na wzajemne powiązania między pojęciami. Ustawa wymienia po przecinku często usługi bliskoznaczne lub zawierające się w sobie, jak np. terapia pedagogiczna i zajęcie korekcyjne, kompensacyjne, czy też socjoterapia i zajęcia socjoterapeutyczne. Podobnie jest w organizacji czasu wolnego, którego częścią może być zabawa, zajęcia sportowe, czy rozwój zainteresowań. Wykaz realizowanych usług dla dzieci i młodzieży z uwzględnieniem podziału na rodzaje placówek i ukazaniem zależności między usługami zawiera poniższa tabela.

Tabela1. Usługi realizowane w PWD wg zapisów Ustawy.

USŁUGA	**PWD prowadzona w formie opiekuńczej**	**PWD prowadzona w formie opiekuńczo-specjalistycznej***	**PWD prowadzona w formie specjalistycznej***
OFERTA PODSTAWOWA			
Opieka i wychowanie	**X**	**X**	**X**
Pomoc w nauce	**X**	**X**	**X**
Organizacja czasu wolnego, zabawa i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań	**X**	**X**	**X**
OFERTA SPECJALISTYCZNA			
Zajęcia terapeutyczne		**X** Realizuje wybrane formy terapii w zależności od indywidualnych potrzeb uczestników i zasobów kadrowych	**X** Realizuje pełen pakiet usług specjalistycznych, chyba że potrzeby dzieci nie wskazują na konieczność uruchomienia któregoś typu zajęć, np. logopedycznych
Zajęcia socjoterapeutyczne			
Zajęcia korekcyjne			
Zajęcia kompensacyjne			
Zajęcia logopedyczne			
Terapia pedagogiczna			
Terapia psychologiczna			

**placówka w ramach oferty specjalistycznej realizuje: indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny, program psychoprofilaktyczny*

1. OFERTA PODSTAWOWA

Oferta podstawowa to zbiór usług, które muszą być realizowane w każdym rodzaju placówki. Poniżej dookreślono czym każda usługa jest w PWD, określono standard i kierunki rozwoju dla każdej z nich. Standard należy rozumieć jako poziom realizacji wymagany dla danej usługi, natomiast kierunki rozwoju jako rekomendacje dla dalszego podnoszenia jakości realizowania poszczególnych usług.

1.1 Opieka

DEFINICJA

Opieka to podstawowa usługa świadczona przez placówki wsparcia dziennego w stosunku do dzieci i młodzieży uczęszczających do placówki, polegająca na tworzeniu bezpiecznej przestrzeni do przebywania dzieci w ustalonym czasie oraz zapewnieniu obecności kadry, która dba o ich bezpieczeństwo i zaspokojenie podstawowych potrzeb.

STANDARD USŁUGI

- PWD zapewnia posiłek dostosowany do pory dnia i czasu przebywania dzieci w placówce,
- PWD zapewnia uczestnikom bezpieczeństwo, umożliwia odpoczynek, relaks i zabawę,
- Kadra zapewnia dzieciom i młodzieży poczucie bezpieczeństwa, potrzebne wsparcie psychiczne oraz zaspokojenie najważniejszych, rozpoznanych potrzeb w miarę możliwości swoich i placówki.

1.2 Wychowanie

DEFINICJA

Wychowanie to wspieranie w rozwoju. Jest to proces ciągły i długofalowy oparty na podmiotowej relacji wychowawcy z wychowankiem.

STANDARD USŁUGI

Z uwagi na kluczową rolę relacji w tym procesie główną uwagę skupia się na rekrutacji i rozwoju odpowiedniej kadry. Przez odpowiednią kadrę rozumie się osobę spełniającą wymagania z USTAWY oraz:

- gotową do pracy wychowawczej w duchu niedyrektywnym (wspieranie rozwoju),
- odpowiedzialną,
- traktującą wychowanków zgodnie z podstawowymi wartościami PWD, a więc gotową działać
  w duchu szacunku i akceptacji, podmiotowości i współpracy,
- umiejącą budować i dbać o relacje,
- chętną do ciągłej pracy nad sobą i samodoskonalenia.

KIERUNKI ROZWOJU

- Stałe działania podnoszące kompetencje kadry w taki sposób, aby mogła ona coraz skuteczniej wspierać swoich wychowanków (*więcej informacji na ten temat zawiera rozdział III.3 KADRA*).
- Zapewnienie pomieszczenia do rozmów indywidualnych.
- Zapewnienie kadry w liczbie umożliwiającej indywidualne oddziaływania wychowawcze, m.in. wyjście z dzieckiem na indywidualną rozmowę.

1.3 Pomoc w nauce

DEFINICJA

Pomoc w nauce to bieżące wsparcie w nauce, m.in. poprzez odrabianie lekcji, tłumaczenie tego co dla wychowanka niezrozumiałe lub trudne, ale także poprzez motywowanie, wsparcie w przezwyciężaniu lęków związanych ze szkołą oraz kształtowanie nawyków i postaw w celu osiągnięcia większej samodzielności w wypełnianiu obowiązków ucznia.

STANDARD USŁUGI

- Posiadanie miejsca i warunków do nauki i odrabiania lekcji.
- Koncentrowanie się na rozwoju samodzielności w nauce.
- Motywowanie do nauki, wpływanie na postawy związane z uczeniem się.

KIERUNKI ROZWOJU

- Zadbanie o to, aby osoby wspierające w nauce były pasjonatami danej dziedziny, potrafiły zarazić swoją pasją innych, budując tym samym motywację i wpływając na postawy (rozwój wolontariatu, dobór kadry).
- Zapewnienie możliwości pracy w małych grupach lub indywidualnie poprzez zwiększenie ilości kadry lub zapewnienie wolontariuszy do pomocy w nauce.
- Regularne doposażenie PWD w materiały wspomagające naukę.
- Koncentrowanie się na zwiększaniu umiejętności uczenia się.
- Zapoznanie z technikami szybkiego uczenia się i zapamiętywania.

1.4 Organizacja czasu wolnego

DEFINICJA

Organizacja czasu wolnego to stwarzanie dzieciom i młodzieży warunków do aktywnego, twórczego i bezpiecznego spędzania czasu po zakończeniu zajęć szkolnych oraz w czasie ferii zimowych i wakacji, pod opieką wychowawcy, z uwzględnieniem ich własnych pomysłów i upodobań.

STANDARD USŁUGI

- Wolność przez współdecydowanie

Aby czas zorganizowany był rozumiany jako czas wolny, ważne są dwa czynniki:

- dobrowolność udziału,
- stwarzanie warunków do aktywności, zachęcanie do podejmowania własnych inicjatyw,
- współdecydowanie.

Ważne, aby wychowankowie mogli w dużym stopniu współdecydować o sposobie spędzania czasu, a więc także współtworzyć program. Powinni czuć, że ich pomysły i preferencje są istotne,

brane pod uwagę. Poprzez współuczestnictwo w planowaniu czasu powinni stopniowo nabierać umiejętności samodzielnego organizowania własnego czasu wolnego.

- Różnorodność form aktywności dostosowana do potrzeb

W zależności od potrzeb czas pobytu w placówce może być podzielony pomiędzy:

- naukę / odrabianie lekcji,
- odpoczynek / relaks,
- zabawę i ruch,
- rozwój zainteresowań.

PWD chcą, aby dzieci spędzały czas bezpiecznie, aktywnie i twórczo, dobrowolnie wchodząc w proponowane aktywności. Dlatego dbają, aby program PWD był różnorodny, ciekawy, dostosowany do potrzeb i zainteresowań dzieci.

- Świadomość celu

PWD organizują uczestnikom czas po szkole tak, aby:

- umożliwić zbieranie nowych doświadczeń, rozbudzać ciekawość;
- zachęcać do aktywności i twórczości;
- pomóc w odkrywaniu własnego potencjału, odnalezieniu pasji, zainteresowań, talentów oraz w ich rozwoju;
- zapobiec wystąpieniu zachowań ryzykownych, w tym uzależnień i demoralizacji.

KIERUNKI ROZWOJU

- Podejmowanie działań fundraisingowych mających na celu zdobycie finansów lub nieodpłatnego dostępu do rzeczy lub usługi, np. dodatkowe bilety w celu uatrakcyjnienia oferty.
- Budowanie indywidualnych relacji, zwracanie uwagi na jednostkę, jej potrzeby i problemy, jej wyjątkowość, niepowtarzalność.
- Wykorzystywanie ciekawych materiałów w celu uatrakcyjnienia zajęć.
- Zwiększanie ilości wyjść na zajęcia sportowe, kulturalne, rozrywkowe, edukacyjne, artystyczne.
- Korzystanie z oferty innych instytucji.
- Organizowanie wyjazdów zimowych i letnich.

1.4.1 Zabawa

DEFINICJA

Zabawa to aktywność służąca rozrywce, integracji z innymi członkami grupy, pozwalająca spędzić czas w miłej, wesołej atmosferze, rozluźnić się, odpocząć. Zabawa może być spontaniczna (inicjowana tu i teraz przez jedno lub kilkoro uczestników) lub zorganizowana (np. zaplanowana przez prowadzącego lub uczestnika/ków). Zabawa ma zaspokajać głównie potrzebę relaksu. Bywa bardzo rozwijająca, ale rozwój ten przebiega w sposób spontaniczny, niezaplanowany, niejako „przy okazji". Nadanie zabawie przez prowadzącego innych celów np. edukacyjnych, związanych z rozwojem konkretnych zainteresowań czy umiejętności (w tym psychospołecznych) może przeobrazić zabawę w celowe ćwiczenie.

STANDARD USŁUGI

- Placówka zapewnia przestrzeń do zabawy i czas na zabawę.

- Wychowawca inicjuje zabawy lub wspiera inicjatorów, sprawuje opiekę nad grupą w trakcie zabawy.

KIERUNKI ROZWOJU

- Doposażanie w sprzęt zachęcający do podejmowania przez uczestników aktywności o charakterze zabawy, np. zabawki, gry, piłki, skakanki, itp. Placówka posiada dostęp do wewnętrznego i/lub zewnętrznego placu zabaw.
- Umożliwianie udziału w różnych formach rozrywki na zewnątrz.

1.4.2 Zajęcia sportowe

DEFINICJA

Zajęcia sportowe to zorganizowana forma aktywności fizycznej, aktywnego wypoczynku, sprzyjająca zdrowiu, rozładowaniu emocji i stresu, a także lepszemu funkcjonowaniu mózgu.

STANDARD USŁUGI

- Zapewnienie odpowiedniej kadry.
- Zapewnienie miejsca do przeprowadzenia zajęć (polana, boisko, większa sala).
- Posiadanie podstawowego sprzętu (np. piłki).

KIERUNKI ROZWOJU

- Uzyskanie dostępu do lepszej bazy (np. sala gimnastyczna, ścianka wspinaczkowa).
- Rozszerzanie wyposażenia o ciekawszy, bardziej zróżnicowany sprzęt do ćwiczeń.
- Zapewnienie wyspecjalizowanej kadry - profesjonalnego instruktora w danej dziedzinie.
- Pozyskanie darmowych wejść do obiektów sportowych.
- Zapewnienie uczestnikom możliwości rozwijania zainteresowań sportowych na profesjonalnym poziomie, np. poprzez budowanie sieci współpracy, wspieranie w dostrzeżeniu talentu, itp.

1.4.3 Rozwój zainteresowań

DEFINICJA

Rozwój zainteresowań to wsparcie dzieci i młodzieży w odkrywaniu, wydobywaniu i rozwijaniu własnego potencjału, talentów i zdolności tkwiących w nich, a często nieuświadomionych lub zaniedbanych. To rozbudzanie ciekawości, dawanie okazji do poznawania różnych dziedzin i określania obszarów zainteresowań. Rozwój zainteresowań jest ważny nie tylko ze względu na zdobywanie większej pewności siebie i podnoszenie samooceny, ale także z uwagi na to, iż świadomość własnych zainteresowań ułatwia dokonywanie wyborów w sferze zawodowej, a praca zgodna z zainteresowaniami jest bardziej motywująca.

STANDARD USŁUGI

- Zapewnienie odpowiedniej kadry. Ważne, aby osoby zajmujące się dziećmi w placówce same były osobami z własnymi pasjami, umiejącymi o nich opowiadać i dzielić się nimi.
- Różnorodność aktywności - wychowawca rozbudza ciekawość świata u uczestników proponując różnorodne aktywności. Jest uważny na przejawy zainteresowań i zdolności dzieci. Proponuje zajęcia, które umożliwiają ich rozwijanie indywidualnie lub w grupie.
- Zapewnieni materiałów i wyposażenia do zajęć (np. pomoce edukacyjne, materiały plastyczne, instrumenty muzyczne, wyposażenie sportowe, sprzęt audio).

KIERUNKI ROZWOJU

- Umożliwienie poszukiwania i rozwijania zainteresowań poprzez aktywności zewnętrzne – wyjścia do obiektów kulturalnych, sportowych, rozrywkowych, do zoo, itp.
- Realizowanie zajęć rozwijających zainteresowania dzieci przez wykwalifikowanych instruktorów – zewnętrznych specjalistów zatrudnianych przez placówkę.
- Zapewnienie możliwości rozwoju zainteresowań kadry poprzez udział w związanych z nimi kursach, tak aby mogli oni później lepiej rozwijać dane zainteresowania u dzieci.
- Rozwój zaplecza technicznego placówki (lub uzyskanie dostępu do niego w obiektach zewnętrznych) umożliwiające rozwój zainteresowań w bardziej profesjonalny sposób, np. Orlik, studio nagrań.

2. OFERTA SPECJALISTYCZNA

Oferta specjalistyczna to zbiór usług, które realizowane są w placówkach wsparcia dziennego prowadzonych w formie opiekuńczo-specjalistycznej oraz w formie specjalistycznej. W placówkach opiekuńczo-specjalistycznych realizowane są wybrane formy terapii w zależności od indywidualnych potrzeb uczestników i zasobów kadrowych, natomiast w placówkach specjalistycznych realizowany jest pełen pakiet usług specjalistycznych, chyba że potrzeby dzieci nie wskazują na konieczność uruchomienia któregoś typu usługi, np. logopedii.
Przy planowaniu działań należy wykorzystać wiodące strategie profilaktyczne, w szczególności:

- informacyjną (dostarczenie wiedzy nt. skutków zachowań ryzykownych),
- edukacyjną (dostarczenie wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień okresu dorastania, popularyzacja dobrych praktyk, rozwijanie umiejętności psychologicznych i społecznych tj. nawiązywanie kontaktów, radzenie sobie ze stresem, rozwiązywanie konfliktów, opieranie się naciskom grupy, budowanie więzi ze szkołą itp.),
- działania profilaktyczne z elementami strategii alternatyw (zaangażowanie się w działalność pozytywną, np. artystyczną, społeczną lub sportową).

W ramach oferty specjalistycznej PWD realizują: indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny oraz program psychoprofilaktyczny.

DEFINICJA

Indywidualny program to praca z dzieckiem oparta na potrzebach i zasobach dziecka określonych w Indywidualnym planie pracy z dzieckiem i rodziną. Obejmuje ona różnorodne działania oferowane dziecku przez placówkę, mające na celu poprawę funkcjonowania dziecka i rodziny. Indywidualny program może być realizowany przy pomocy zajęć grupowych i/lub

indywidualnych. Wśród realizowanych w placówkach indywidualnych programów pracy z dzieckiem wyróżnić można:

- Indywidualny program korekcyjny – skoncentrowany na poprawie i/lub modyfikowaniu nawyków, zachowań i postaw dziecka.
- Indywidualny program psychokorekcyjny – skoncentrowany na redukcji niepożądanych zachowań i obejmujący naukę radzenia sobie z emocjami.
- Indywidualny program psychoprofilaktyczny – skoncentrowany na wspieraniu dziecka w obszarze zdrowia psychicznego, mający również na celu ochronę przed ewentualnymi skutkami uzależnień.

W indywidualnej pracy z dzieckiem PWD może wykorzystywać także różnego rodzaju terapie, np. terapię pedagogiczną, terapię psychologiczną oraz socjoterapię. Realizacja terapii wymaga zatrudnienia specjalistów. Rodzaj terapii jest dobierany przez specjalistów w zależności od potrzeb dzieci.

2.1 Zajęcia terapeutyczne

DEFINICJA

Zajęcia terapeutyczne to wszystkie zaplanowane i systematyczne działania prowadzone przez specjalistę w danej dziedzinie (terapeutę), posiadające cel terapeutyczny, tj. ukierunkowany na wyrównywanie deficytów i nieprawidłowości, jakie przejawia odbiorca działań w sferze emocji, zachowania i rozwoju różnych funkcji psychicznych lub fizycznych. Wśród zajęć terapeutycznych wyróżnić można: terapię pedagogiczną, logopedyczną, zajęciową, psychoedukację, socjoterapię i reedukację.

KIERUNKI ROZWOJU

Wprowadzanie nowych, mniej powszechnych form terapii, np. dogoterapia, arteterapia, choreoterapia, dramaterapia, bajkoterapia, filmoterapia, biblioterapia, hipoterapia, integracja sensoryczna, aromaterapia, fizjoterapia, hortiterapia (ogrodolecznictwo), delfinoterapia, sylwoterapia (drzewoterapia), sale doświadczenia świata, ogrody sensoryczne.

2.2 Zajęcia socjoterapeutyczne

Wśród potrzeb dzieci i młodzieży uczęszczającej do PWD ważne miejsce zajmują potrzeby społeczne, mogące zostać zaspokojone wyłącznie poprzez działanie w grupie i z grupą. **Budowanie grupy i opiekowanie się procesem grupowym** jest więc jednym z kluczowych zadań PWD. Dzięki niemu możliwe staje się zaspokajanie takich potrzeb, jak wspólne przebywanie, bycie w grupie, potrzeba przynależności, poznania

nowych kolegów i nawiązywania pozytywnych relacji z rówieśnikami, rodzenie się wspierających przyjaźni czy poprawa relacji między rodzeństwem. Wsparcie w tym zakresie może być realizowane przez socjoterapię.

DEFINICJE

Socjoterapia – forma oddziaływania psychoterapeutycznego z wykorzystaniem oddziaływań natury społecznej. Jej celem jest zmiana dysfunkcjonalnego zachowania osoby przez odziaływanie procesów grupowych. Jest zalecana dla młodzieży i dzieci, które dorastają w warunkach niekorzystnych dla ich rozwoju, gdzie istnieje problem uzależnienia, przestępczości, psychologiczne lub społeczne niedostosowanie rodziców czy złe relacje w rodzinie. Oddziaływanie powinno zmierzać do wzmacniania kompetencji ułatwiających wychowankom samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie oraz korygowanie zachowań społecznie niepożądanych. Właściwa praca z grupą obejmuje realizację zaplanowanych, określonych w czasie celów terapeutycznych, edukacyjnych i rozwojowych. Istotne jest aktywne uczestnictwo członków grupy, którzy przez doświadczenie uczą się prawidłowych zachowań. Nie jest tu istotne czy działania zostały zaplanowane wcześniej, czy też zaistniały naturalnie i spontanicznie w grupie, np. w wyniku konfliktu, doświadczenia czyjegoś wsparcia, trudnego zachowania jednego z członków, złamania regulaminu itp. Celem procesu jest korekta zachowań niepożądanych, nauka norm i postaw, które umożliwiają funkcjonowanie w społeczeństwie. Socjoterapia korzysta z zasobów uczestników i relacji między nimi. W procesie uczestniczyć mogą zarówno dzieci i młodzież ze zdiagnozowanymi problemami w zakresie funkcjonowania społecznego, jak i takie, które nie wykazują szczególnych trudności jednak mogą dostarczać pozytywnych wzorców. Socjoterapia wymaga regularnej pracy ze stałą grupą przez dłuższy czas. Każde spotkanie grupy ma określoną strukturę i cel szczegółowy, a ich cykl musi łączyć się w spójną całość. Postawiona w trakcie socjoterapii diagnoza może być podstawą indywidualnego planu pracy. Często też staje się podstawą do modyfikacji otoczenia dziecka, które ukształtowało jego dysfunkcyjne zachowania.

Do prowadzenia zajęć socjoterapeutycznych uprawnione są jedynie osoby, które ukończyły studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny z zakresu socjoterapii. Osoba, która nie posiada kwalifikacji może współprowadzić zajęcia z wykwalifikowanym socjoterapeutą, pod warunkiem przygotowania kierunkowego oraz ukończenia form szkoleniowych, przygotowujących do pracy z grupą. Prowadzenie działań socjoterapeutycznych wymaga od prowadzącego wysoko rozwiniętych kompetencji społecznych oraz znajomości wychowanków i ich problemów społecznych. Istotna jest też znajomość etapów procesu grupowego obejmującego stałość zasad, stawianie granic i wyznaczanie obowiązków.

W socjoterapii prowadzący wykorzystują następujące oddziaływania:

- działania informacyjne - zmierzające do dostarczenie wiedzy na temat zachowań, jakimi ludzie kierują się w ocenie drugiego człowieka, postaw: asertywnej, agresywnej i biernej oraz ich wpływu na reakcje innych ludzi,
- działania edukacyjne - mające na celu nabycie umiejętności społecznych: współpracy, wyrażania opinii na forum, przedstawiania siebie w sposób atrakcyjny dla innych,
- działania alternatywne - służące stworzeniu warunków do odkrywania własnej wartości i budowania swego wizerunku w bezpiecznej atmosferze i akceptacji ze strony innych. Dzięki temu zachowania mające wzbudzić zainteresowanie ze strony innych, a nie akceptowane

społecznie (np. popisywanie się w trakcie zajęć) zostaną zastąpione zachowaniami akceptowanymi,

- działania o charakterze wczesnej interwencji - dostarczenie pomocy w rozwiązaniu problemów w rozmowie indywidualnej z dziećmi,
- działania o charakterze zmian środowiskowych - rozmowa z rodzicami na temat czynników ryzyka występujących w środowisku rodzinnym i szkolnym sprzyjających zaniżonej samoocenie oraz czynników sprzyjających jej podnoszeniu.[4]

2.3 Zajęcia korekcyjne

DEFINICJA

Zajęcia korekcyjne to poprawa i/lub modyfikowanie nawyków, zachowań i postaw mające na celu pomóc dziecku w przezwyciężaniu kłopotów w opanowaniu konkretnych umiejętności i przyswojeniu danej wiedzy.

2.4 Zajęcia kompensacyjne

DEFINICJA

Zajęcia kompensacyjne to wyrównywanie braków w umiejętnościach edukacyjnych, społecznych i emocjonalnych. W zakresie braków edukacyjnych to kształcenie i doskonalenie podstawowych czynności jak: pisanie, czytanie, liczenie. Dzięki tym zajęciom dziecko ma szanse na poczucie sukcesu oraz na adaptację w środowisku rówieśniczym.

2.5 Zajęcia logopedyczne

DEFINICJA

Zajęcia logopedyczne/logopedia to zajęcia indywidualne bądź grupowe (w małych grupach) przeznaczone dla dzieci z zaburzeniami mowy powodującymi zakłócenia komunikacji językowej oraz utrudniającymi naukę. Celem jest rozwój słuchu i mowy. W miarę rozwoju komunikacji werbalnej logopeda prowadzi zajęcia, których zadaniem jest rozwijanie słownictwa, używanie poprawnych form gramatycznych, samodzielne budowanie przez dziecko zdań i dłuższych wypowiedzi. Równolegle prowadzone są ćwiczenia oddechowe, fonacyjne i artykulacyjne, które zapewniają prawidłowy rozwój artykulacji u dziecka. W zależności od potrzeb mogą być realizowane w formie zajęć indywidualnych lub grupowych.

[4] Adrianna Szczepańska, Plan pracy zajęć socjoterapeutycznych, http://www.edukacja.edux.pl/p-21096-plan-pracy-zajec-socjoterapeutycznych.php, artykuł nr 21096 z dnia 30.09.2013r.

III. ORGANIZACJA PLACÓWKI

1. Czas pracy

1.1 Definicje

GODZINY OTWARCIA PLACÓWKI to godziny, w których prowadzona jest praca opiekuńczo-wychowawcza i/lub wsparcie specjalistyczne prowadzone przez wykwalifikowaną kadrę.

CZAS PRACY PRACOWNIKÓW to całość godzin, jakie etatowy pracownik spędza na wykonywaniu swoich obowiązków służbowych – zarówno w godzinach otwarcia placówki, jak i poza tymi godzinami.

CZAS PRACY PLACÓWKI to godziny, które placówka może określić w odrębnym dokumencie, np. regulaminie pracy, w których pracownik powinien wypełniać swoje obowiązki korzystając z zasobów lokalowych placówki m.in. zaplecze biurowe, dostęp do materiałów, itp. lub pracując w terenie (kontakty ze szkołą, CPS, budowanie partnerstw, itp.). Ustalenie czasu pracy placówki nie jest wymagane, a tylko zalecane.

1.2 Godziny otwarcia placówki

Placówka samodzielnie ustala czas, w którym jest otwarta dla dzieci w oparciu o godziny, w których dzieci kończą lekcje. Placówka powinna zaczynać pracę w takich godzinach, aby żadne z dzieci przyjętych do placówki nie pozostawało bez opieki po wyjściu ze szkoły.

Minimalny czas pracy z jedną grupą ustala się na poziomie **4h dziennie**. Jest to czas, w którym wychowawcy i specjaliści są skupieni wyłącznie na pracy z uczestnikami.

Planując dłuższe niż wymagane minimum otwarcie placówki należy wziąć pod uwagę potrzeby uczestników i ich rodzin. Pamiętać należy, że PWD mają wspierać rodzinę, a nie zastępować ją czy wyręczać w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Dziecko potrzebuje przebywania z rodziną i czas spędzany w placówce nie może wypełniać mu całego czasu wolnego pomiędzy zakończeniem zajęć w szkole a odpoczynkiem nocnym.

2. Zagospodarowanie miejsc w placówce

2.1 Liczba dzieci w placówce

Liczba dzieci zapisanych do placówki zależy od:

- zakontraktowanej w umowie z Gminą Miasta Gdańska liczby miejsc w placówce,
- częstotliwości udziału w zajęciach placówki poszczególnych dzieci (np. codziennie, dwa razy w tygodniu).

Liczba dzieci zapisanych do placówki może być więc większa niż zakontraktowana ilość miejsc. Sytuacja taka wymaga wprowadzenia zarządzania miejscami w placówce, którego kluczowe zasady opisano w pkt 2.2. Zarządzanie miejscami w placówce może pozytywnie wpłynąć na

współczynnik wykorzystania miejsc (opisany w pkt 2.3), co oznacza, iż daje możliwość wsparcia większej ilości dzieci przy zaangażowaniu tej samej ilości środków z budżetu miasta, co zwiększa efektywność wykorzystania środków.

Liczba dzieci w placówce zależy dodatkowo od możliwości kadrowych i lokalowych placówki:

- Pod opieką jednego wychowawcy może jednocześnie przebywać do 15 dzieci, co wynika z przepisów USTAWY (art. 28 ust. 2).
- W miarę możliwości lokalowych placówka może prowadzić pracę z więcej niż jedną grupą.
- Placówka może prowadzić zajęcia dla grupy dodatkowej (młodzieżowej).

Liczba dzieci zapisanych do placówki nie może być mniejsza niż liczba zakontraktowanych miejsc. W celu należytego zagospodarowania miejsc, placówka prowadzi działania informacyjne i promocyjne.

2.2 Zarządzanie miejscami w placówce

PWD mogą oficjalnie przyjąć do placówki więcej dzieci niż liczba zakontraktowanych miejsc. Czynią to mając na uwadze:

- niepozostawianie dzieci potrzebujących bez opieki,
- optymalizację poziomu wsparcia świadczonego przez PWD w odniesieniu do poszczególnych dzieci,
- dbałość o jak najefektywniejsze wykorzystanie ilości miejsc w placówce (odzwierciedlające się we wzroście wskaźnika wykorzystania miejsc).

OPTYMALIZACJA POZIOMU WSPARCIA

Analizując możliwości i potrzeby rodziny i dziecka, a także uwzględniając inne zaplanowane aktywności dziecka (np. zajęcia dodatkowe poza placówką, regularny kontakt ze znajomymi czy rodziną) celowe może być ograniczenie uczestnictwa dziecka w zajęciach w placówce do wybranych dni tygodnia. Codzienne uczestniczenie w zajęciach placówki może nie być najlepszym rozwiązaniem w przypadku niektórych rodzin, np. może prowadzić do zbyt małej ilości kontaktu z rodzicem, zbyt znacznym przejmowaniem za niego obowiązków opiekuńczych czy wychowawczych. Może też być wprost niepożądane przez niektórych rodziców. Dlatego codzienne uczestnictwo nie powinno być obowiązkiem. W takim wypadku jednak dziecko jest zapisywane na określone dni tak, aby zapewnić przewidywalność liczby dzieci w placówce. Grafik uczestnictwa danego dziecka w placówce powinien być uzgodniony z opiekunem dziecka.

ORGANIZOWANIE ZAPISÓW DO PLACÓWKI „NA ZAKŁADKĘ"

PWD dba o wypełnianie luk powstałych w wyniku uczęszczania niektórych dzieci do placówki tylko w wybrane dni tygodnia poprzez ustalanie grafików uczestnictwa poszczególnych dzieci i stosowaniu tzw. zapisów „na zakładkę". Przychodzenie dzieci „na zakładkę" powinno odbywać się w sposób zorganizowany i wynikać z uzgodnień między rodzicem dziecka oraz kierownikiem placówki. Przyjęte ustalenia powinny być przestrzegane by uniknąć ewentualnej nadmiernej liczby dzieci przebywających w danym czasie pod opieką jednego wychowawcy.

Uczęszczanie dzieci do placówki wyłącznie w konkretne dni tygodnia jest elementem organizacji pracy w placówce i **nie koliduje z zasadą dobrowolności**, o której mowa w ustawie. Należy podkreślić, że każde dziecko ma prawo do codziennego udziału w zajęciach placówki, jeśli przy zapisie taką decyzję podejmie rodzic lub opiekun prawny. Kierownik placówki nie ogranicza samodzielnie ilości dni uczestnictwa dla danego dziecka – jest to zawsze decyzja rodzica/opiekuna. Jednakże, jeśli z obserwacji frekwencji dziecka w placówce wynika, iż

przychodzi ono bardzo nieregularnie lub tylko w wybrane dni, kierownik może zaproponować rodzicowi zmianę zasad udziału dziecka w zajęciach placówki.

2.3 Dodatkowe grupy młodzieżowe

Placówki w miarę potrzeb mogą tworzyć grupy młodzieżowe, którym oferuje się dodatkowe spotkania prowadzone w formie pracy nad wspólnym projektem, warsztatów im dedykowanych lub w innej formie wykraczającej poza standardową opiekę (realizującej funkcje wychowawcze, rozwojowe bądź terapeutyczne). Spotkania takie są dostosowane do potrzeb wychowanków konkretnej placówki.

- Spotkania grupy młodzieżowej są ustalane na podstawie potrzeb odbiorców i odbywają się w określonych z góry terminach.
- Poza zajęciami dedykowanymi młodzieży, może ona korzystać z opieki placówki także w czasie jej otwarcia na zasadach ustalonych przez placówkę.
- Grupa dodatkowa (młodzieżowa) przychodząca jedynie na spotkania dedykowane młodzieży tj. 2-3 razy w tygodniu, nie jest grupą podstawową i nie może zmniejszać liczby miejsc w grupie podstawowej, tj. przychodzącej codziennie. Grupa dodatkowa jest zwiększeniem dostępności placówki i ma wpływ na zwiększenie współczynnika wykorzystania miejsc w placówce.

2.4 Mierzenie poziomu wykorzystania miejsc

Poziom wykorzystania miejsc w placówce określa współczynnik wykorzystania miejsc, czyli wartość procentową wyrażającą stosunek sumy obecności w miesiącu liczonej dla wszystkich dzieci łącznie do liczby osobodni, czyli liczby dni roboczych w miesiącu pomnożonych przez ilość zakontraktowanych miejsc w placówce.

WSPÓŁCZYNNIK WYKORZYSTANIA MIEJSC W PLACÓWCE ***(WWM)***
= SUMA OBECNOŚCI (SO) / LICZBA OSOBODNI (LO)

gdzie:
(SO) SUMA OBECNOŚCI to zsumowana ilości obecności wszystkich dzieci w miesiącu
(LO) LICZBA OSOBODNI = (liczba dni roboczych w miesiącu) x (ilość zakontraktowanych miejsc w placówce)

CEL USTALENIA MIERNIKA

WWM jest elementem komunikacji partnerów tj. gdańskich PWD i MOPR, a jego analiza ma pomóc we wspólnym dążeniu do optymalizacji wykorzystania zakontraktowanych miejsc. Należy zaznaczyć, że WWM nie jest jedynym elementem oceny działań placówki, ani sposobem na

porównywanie działania placówek między sobą, gdyż dana ilościowa nie jest dostatecznym wskaźnikiem jakości pracy. Przyczyny spadku WWM powinny być komunikowane prze PWD odpowiednim pracownikom MOPR tak, aby partnerzy mogli określić, czy jest to sytuacja losowa, czy też wymagająca wspólnego szukania rozwiązań lub podjęcia określonych działań naprawczych, np. wsparcia placówki w rekrutacji uczestników, czy większego zaangażowania asystentów rodziny we współpracę.

STANDARD USŁUGI

Standardem powinno być zagospodarowanie miejsc na takim poziomie, aby **WWM wynosił min. 60%**. Osiągnięcie wymaganego standardu powinno nastąpić we wszystkich placówkach do końca roku 2020. Placówki mające problem z osiągnięciem wskaźnika mogą się zwrócić o indywidualne wsparcie MOPR w szukaniu odpowiednich rozwiązań.

KIERUNKI ROZWOJU

Gdańskie PWD i MOPR w Gdańsku będą wspólnie szukać rozwiązań w zakresie działań informacyjnych, promocyjnych i organizacyjnych zmierzających do stałego wzrostu WWM w kolejnych latach. Perspektywa czasowa podnoszenia oczekiwanego wskaźnika będzie ustalana między partnerami.

2.5 Obserwowanie frekwencji

Tak jak współczynnik wykorzystania miejsc dotyczy obserwacji średnich danych wszystkich dzieci, tak frekwencja to obserwacja uczęszczania do placówki dla poszczególnych uczestników. Frekwencja danego dziecka liczona jest jako stosunek ilości jego obecności w miesiącu do ilości dni, w które wg ustaleń z rodzicem/opiekunem powinien być obecny w placówce. Obserwacja frekwencji dla każdego z dzieci i ustalanie przyczyn nieobecności, szczególnie w przypadku dłuższych okresów czasu, jest obowiązkiem kierownika. Wysoka frekwencja zwiększa w sposób oczywisty możliwość wywarcia pozytywnego wpływu PWD na wychowanka. Obserwacja liczby i przyczyn nieobecności ma na celu:

- monitorowanie motywacji danego dziecka do udziału w zajęciach placówki i szukanie sposobów pozwalających na jej zwiększenie,
- rozpoznanie momentów, w których konieczna może być interwencja w rodzinie.

2.6 Dłuższa nieobecność dziecka w placówce i konieczność interwencji

Jeśli dziecko nie pojawia się w placówce **od tygodnia** i jest to obecność niezgłoszona przez rodzica/opiekuna, placówka powinna:

- podjąć próbę kontaktu i wyjaśnienia nieobecności dziecka z rodzicem/opiekunem,
- zgłosić się do MOPR w celu ustalenia przyczyny nieobecności w przypadku rodzin objętych wsparciem MOPR,
- zgłosić się do pedagoga szkolnego w celu ustalenia przyczyny nieobecności, jeżeli dziecko do placówki kierowała szkoła.

Jeśli dziecko nie pojawia się w placówce **od miesiąca**, a kadrze placówki nie udaje się skontaktować z rodzicem/opiekunem i placówka nie może uzyskać wiarygodnych informacji od osób trzecich świadczących o tym, że dziecko jest bezpieczne, placówka powinna zgłosić do MOPR taką sytuację z prośbą o interwencję lub obserwowanie sytuacji dziecka w rodzinie.

Konieczność interwencji należy także zgłosić w przypadku, gdy nieobecność dziecka jest dłuższa niż zwykle np. dziecko, które przychodzi codziennie do placówki nagle znika na tydzień i brak jest kontaktu z rodzicem/opiekunem i/lub informacje uzyskane od osób trzecich budzą niepokój pracownika placówki.

2.7 Wykreślenie dziecka z placówki

Dziecko może być wykreślone z listy uczestników w przypadku, gdy jednocześnie występują następujące przesłanki:

1) Nieusprawiedliwiony czas nieobecności dziecka w placówce przekroczył **jeden miesiąc.**
2) Pracownicy placówki w ciągu miesiąca nie mogą skontaktować się z rodzicem/opiekunem dziecka mimo podjęcia minimum czterech prób kontaktu mających miejsce w różne dni i w różnych godzinach.
3) Pracownicy na podstawie uzyskanych informacji od osób trzecich (np. pedagog szkolny, pracownik socjalny, asystent rodziny, koledzy uczęszczający do placówki) mogą wnioskować, że brak udziału dziecka w zajęciach wynika z braku motywacji, zmiany potrzeb lub innych czynników niezależnych od placówki lub na które placówka nie ma wpływu w przypadku braku możliwości nawiązania kontaktu z rodzicem/opiekunem i/lub dzieckiem.

Miejsce dziecka wykreślonego powinno być wykorzystane w celu udzielenia wsparcia innemu dziecku.

2.8 Zasady postępowania w przypadku zwiększonej frekwencji

Placówki mogą napotykać na problem zwiększonej frekwencji w przypadku organizowania wyjść lub dodatkowych atrakcji. Prowadzi to do sytuacji, gdy na jednego opiekuna przypada więcej niż 15 dzieci. Ryzyko wystąpienia takich sytuacji jest możliwe do przewidzenia na podstawie wcześniejszych doświadczeń. Placówka sama decyduje o sposobie rozwiązania tego problemu korzystając z poniższych rekomendacji:

- Kadra placówki powinna zaplanować wsparcie dodatkowych osób mających odpowiednie kwalifikacje.
- Funkcję dodatkowego opiekuna przejmuje kierownik placówki lub inny specjalista obecny w placówce i posiadający wymagane kwalifikacje.
- Placówka proponuje uczestnictwo w takim wydarzeniu rodzicom. Rodzic sprawując opiekę nad swoim dzieckiem zmniejsza liczbę dzieci będących pod opieką wychowawcy. Rodzic, w przypadku posiadania odpowiednich kwalifikacji może również być opiekunem dla grupy dzieci na zasadzie wolontariusza.
- Placówka nie dopuszcza do takich sytuacji ściśle przestrzegając grafiku uczestnictwa dzieci w placówce lub ustalając inne zasady uczestnictwa w wydarzeniach specjalnych, np. czyniąc z nich nagrodę za najlepszą frekwencję.

3. Kadra

Liczebność, kompetencje, skład i czas pracy kadry powinny być wystandaryzowane. Zagadnienia te mają znaczny związek z poziomem koniecznego finansowania, a także z jakością pracy placówek.

DOŚWIADCZENIA WARSZTATOWE

W procesie pracy nad standardami już od pierwszego spotkania było widać żywe zainteresowanie problemami związanymi z zarządzaniem kadrą placówek. W „eksplozji pytań" (sesja 1) oraz na kolejnych sesjach pojawiły się liczne pytania związane z takimi zagadnieniami jak:

- Liczebność, skład i kompetencje kadry.

- Czas pracy pracowników.

- Pozyskiwanie wychowawców do pracy.

- Motywowanie pracowników.

- Rozwój pracowników.

Ustalono, że zagadnienia dotyczące rekrutowania i motywowania pracowników nie są przedmiotem wypracowywanego standardu. Duże zainteresowanie tymi tematami pokazuje jednak, iż warto zorganizować szkolenia dla kierowników placówek z tego zakresu lub osobne sesje wymiany doświadczeń.

3.1 Liczebność, skład i kompetencje kadry merytorycznej

- Trzon kadry PWD stanowią zawsze kierownik i wychowawca. Dodatkowo w zależności od potrzeb i rodzaju placówki PWD mogą zatrudniać pedagoga, psychologa, terapeutów i instruktorów zajęć dodatkowych.
- Wymagane kompetencje kierownika, wychowawcy, pedagoga, psychologa i terapeutów reguluje art. 25 i 26 USTAWY.
- Przy zatrudnieniu lub podjęciu współpracy z osobą, która będzie miała realizować zadania związanie z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem lub opieką nad uczestnikami placówki, kierownik zobowiązany jest do uzyskania informacji na jej temat zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz.U. z 2018 r. poz. 405, ze zm.).
- Przy ocenie kompetencji osób prowadzących dodatkowe zajęcia, np. muzyczne, taneczne, sportowe kierownik placówki może brać pod uwagę doświadczenie osoby zamiennie z formalnym wykształceniem/certyfikatami. Zasady rekrutacji powinna tutaj ustalać placówka we własnym zakresie, jednakże konieczne jest spełnienie warunków zawartych w art. 27 USTAWY.
- Posiadanie dokumentacji „Zakres obowiązków" dla poszczególnych pracowników jest obowiązkowe.
- Kierownik jest zobowiązany do poświęcenia min. 25% czasu swojej pracy na kontakt z dziećmi, przy czym to min. powinno być wpisane w zakresie obowiązków i uwzględnione w grafiku pracy placówki. Powinien regularnie przebywać z uczestnikami podczas zajęć, aby znać dzieci i ich problemy. Dla zachowania ciągłej pracy placówki w razie nagłej nieobecności wychowawcy kierownik jest zobowiązany zastąpić go w bieżącej opiece nad grupą.

- Kierownika placówki zalicza się zawsze do kadry merytorycznej (nie do administracyjnej).
- Placówka powinna zapewnić odpowiednią ilość kadry merytorycznej mając na uwadze bezpieczeństwo dzieci, ciągłość działania placówki (urlopy, zwolnienia lekarskie) i jakość działania placówki.

3.2 Czas pracy pracowników

Pracownik realizuje swoją pracę w czasie pracy placówki (zgodnie z definicją z rozdziału III.1), jeśli placówka określa taki w odrębnych dokumentach. Placówka korzystając ze swoich doświadczeń może wybrać inne zasady organizacji czasu pracy, np. zadaniowy czas pracy i umożliwienie pracownikom realizowanie części obowiązków służbowych zdalnie. Regulując czas pracy pracowników i placówki należy uwzględnić obowiązujące przepisy prawa pracy oraz ryzyko wypalenia zawodowego, które może wzrosnąć przy nieumiejętnym zarządzaniu czasem swojej pracy przez pracowników, którym umożliwiono pracę w zadaniowym czasie pracy.
Zarządzając czasem pracy pracowników należy pamiętać o kluczowych zasadach:

- Czas pracy pracowników to czas wypełniania przez nich obowiązków wynikających z umowy o pracę.
- Czas pracy pracownika i sposób jego rozliczania powinien być ujęty w umowie o pracę lub w regulaminie pracy.
- Czas pracy pracownika powinien być adekwatny do zakresu jego obowiązków i umożliwiać ich realizację.
- Konieczne jest prowadzenie ewidencji czasu pracy pracowników etatowych zgodnie z przepisami KP.
- Konieczne jest rejestrowanie pracy specjalistów zatrudnionych na umowę zlecenie w związku z przepisami dotyczącymi minimalnych stawek godzinowych.[5]

3.3 Rozwój kadry

Przyjęta filozofia działania gdańskich placówek wsparcia dziennego wskazuje, iż jakość pracy placówki i skuteczność wsparcia oferowanego uczestnikom i ich rodzicom zależy w przeważającym stopniu od jakości pracy zatrudnionej kadry. Łącząc ten fakt z małą ilością osób chętnych do pracy w PWD należy stwierdzić, że dbanie o rozwój i zadowolenie zatrudnionej kadry jest kluczowym elementem podnoszenia jakości świadczonych przez placówki usług.
Rekomenduje się dbanie o rozwój kadry poprzez:

- programy szkoleniowe i rozwojowe,
- zapewnienie stałej superwizji,
- programy przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu.

Wśród zgłaszanych przez kadrę placówek potrzeb dotyczących szkoleń dla pracowników pojawiły się:

- szkolenia pozwalające na zdobycie wymaganych kwalifikacji do prowadzenia tzw. „programów rekomendowanych” (liczne wskazania),
- przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
- trening zapobiegania agresji,

[5] „W przypadku umów, o których mowa w art. 734 i art. 750 Kodeksu cywilnego, strony określają w umowie sposób potwierdzania liczby godzin wykonania zlecenia lub świadczenia usług.” - art.8b.1. Ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę oraz niektórych innych ustaw

- szkoła dla rodziców II i III,
- rozwój osobisty.

Rozwój osobisty osób pracujących bezpośrednio z dzieckiem i rodzicem był wielokrotnie poruszany. Wychowawca czy terapeuta pracują „sobą" – własnym przykładem, relacją jaką wytworzą z dzieckiem, umiejętnościami i zainteresowaniami jakie w sobie rozwija. Dlatego ich rozwój osobisty przekłada się na jakość pracy z dzieckiem w bardzo konkretny sposób. Osoba pracująca z uczestnikami PWD powinna mieć więc możliwość rozwijania różnorodnych umiejętności i zainteresowań, pogłębiania samopoznania, pracy nad własnymi przekonaniami i poglądami, itd.

IV. DOKUMENTACJA

Wszystkie gdańskie placówki są zobowiązane do prowadzenia następujących dokumentów sporządzonych w oparciu o wzory stanowiące załączniki do niniejszych Standardów:

- Kontrakt z rodzicem/opiekunem,
- Karta pobytu dziecka,
- Karta kontaktów z instytucjami,
- Karta kontaktów z rodzicami.

Dodatkowo placówki prowadzą w oparciu o własne wzory:

- Dziennik zajęć zawierający m.in. ewidencję obecności i tematy zajęć,
- Dokumentację pracy specjalistów.

Placówki specjalistyczne i opiekuńczo-specjalistyczne prowadzą dodatkowo **indywidualny plan pracy z dzieckiem i rodziną** według wzoru stanowiącego załącznik.

Karta pobytu dziecka jest aktualizowana minimum raz na kwartał, powinno się jednak dążyć do częstszej aktualizacji, np. comiesięcznie. Wstępna diagnoza dziecka, znajdująca się w indywidualnym planie pracy z dzieckiem i rodziną, ustalana jest w pierwszym miesiącu. Pełną diagnozę dziecka placówka powinna sporządzić w ciągu kwartału od pojawienia się dziecka w placówce. Ewaluacja indywidualnego planu pracy z dzieckiem i rodziną sporządzana jest raz na pół roku. Każda z placówek może dostosować wyżej wymienione wzory dokumentów do własnych potrzeb oraz prowadzić dodatkową dokumentację.

V. WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI / OPIEKUNAMI

Podstawową usługą jaką PWD świadczą w odniesieniu do rodziców lub opiekunów uczestników jest ich wsparcie w procesie opieki i wychowania. Prowadzona dodatkowo współpraca z rodzicami/opiekunami wymaga zaangażowania obu stron. Dużym problemem w placówkach są tzw. rodzice niewspółpracujący. Brak chęci współpracy ze strony rodzica znacznie zmniejsza możliwości oddziaływania PWD na dziecko i uniemożliwia wspieranie rodziny jako systemu. Dlatego istotna jest ciągła praca nad zwiększaniem gotowości rodzica do współpracy na rzecz dobra dziecka i regularne zachęcanie do korzystania z oferty przygotowanej dla rodziców.
Praca z rodziną powinna być dostosowana do potrzeb. Może być ona realizowana poprzez:

- dostępność kadry – umożliwienie spontanicznego konsultowania się rodziców/opiekunów osobiście lub telefonicznie w stałych godzinach,
- konsultacje – osobiste lub telefoniczne, w stałych godzinach lub po wcześniejszym umówieniu się,
- zebrania organizacyjne,
- spotkania interdyscyplinarne z udziałem rodzica,
- angażowanie rodzica w życie placówki poprzez udział w imprezach, wspólnych warsztatach itp.,
- warsztaty rozwijające kompetencje rodzicielskie, wychowawcze, np. „Szkoła dla rodziców”,
- udzielanie informacji i wsparcia w zakresie możliwości skorzystania z dodatkowych form pomocy,
- zapewnienie dostępu do materiałów edukacyjnych, psychoedukacyjnych, wychowawczych (np. on-line),
- wsparcie psychologiczne dla rodziców.

STANDARD USŁUGI

Powyższą listę należy traktować jako katalog możliwości, co oznacza, że placówka nie musi korzystać ze wszystkich z nich. Formy pracy z rodzicem/opiekunem należy dobrać do potrzeb odbiorców i możliwości placówki. Standardem jest prowadzenie min. 4-5 różnych form z dziewięciu wymienionych.

KIERUNKI ROZWOJU

- szukanie, kreowanie i testowanie nowych form pracy z rodzicami/opiekunami,
- budowanie sieci współpracy wokół pomocy rodzinie,
- tworzenie/pielęgnowanie w placówkach klimatu otwartości i współpracy,
- praca nad postawami i przekonaniami kadry placówek oraz rodziców/opiekunów utrudniającymi wzajemną współpracę, regularne rozpoznawanie przekonań i praca nad ich zmianą.

VI. WSPÓŁPRACA ZEWNĘTRZNA NA RZECZ DZIECKA I RODZINY

Placówki wsparcia dziennego podejmują współprace z innymi podmiotami mając na celu dobro dziecka i rodziny. **Dobro dziecka i rodziny** występuje wtedy, gdy rodzina radzi sobie w sposób bezpieczny (tj. niezagrażający członkom rodziny i osobom z zewnątrz) z codziennością, a w przypadku zaistnienia trudności, posiada wewnętrzną gotowość i ma realne możliwości skorzystania z pomocy.

Mając świadomość, iż:

1) nie wszystkie potrzeby dziecka i rodziny mogą być zaspokojone w placówce,
2) proces wychowania i socjalizacji dzieci następuje w znacznej mierze poza nią, m.in. w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej,
3) PWD jako pojedyncza jednostka organizacyjna nie posiada tak szerokiego oddziaływania, aby samodzielnie przeprowadzić pełen proces wsparcia dla dziecka i rodziny

rekomenduje się, aby PWD współdziałały z innymi podmiotami w celu uczynienia swoich oddziaływań jak najbardziej skutecznymi oraz dla zapewnienia rodzinie kompleksowego i spójnego wsparcia świadczonego przez wyspecjalizowane podmioty. Placówki wsparcia dziennego są ważną częścią systemowego wsparcia dziecka i rodziny w Gdańsku, co opisano w Rozdziale I.4 niniejszych standardów.

Uczestnicy procesu wsparcia i ogólny zakres możliwej współpracy został zarysowany w Rozdziale I.3 niniejszych Standardów. Szczegółowe zasady współpracy między różnymi podmiotami wymagają wspólnego wypracowania i mogą być zawarte w osobnym dokumencie.

ZAŁĄCZNIKI

WZORY DOKUMENTÓW

1) Kontrakt dotyczący pobytu dziecka w placówce wsparcia dziennego.
2) Karta pobytu dziecka.
3) Karta kontaktów z instytucjami.
4) Karta kontaktów z rodzicami.
5) Indywidualny plan pracy z dzieckiem i rodziną.

LOGO

Kontrakt dotyczący pobytu dziecka w placówce wsparcia dziennego

(zwany dalej **„Kontraktem”**)

zawarty w Gdańsku w dniu ……roku pomiędzy:

…… *(nazwa organizacji)*
z siedzibą w Gdańsku (…..-…….), przy ul. ……, wpisaną/nym do KRS pod nr ……, prowadzącą/-cym placówkę wsparcia dziennego pn. „…….”
reprezentowaną przez ……,
zwanym dalej **„Placówką”**,
a
Panią/Panem ……..
zamieszkałą/-ym w Gdańsku, przy ul. ……..…,
tel. kontaktowy: ……..,
podpisującą/-cym niniejszy Kontrakt osobiście,
zwaną/-ym dalej **„Opiekunem”**

§ 1

1. Opiekun zapisuje dziecko na zajęcia prowadzone w Placówce.
2. Dane dziecka:
   1) imię i nazwisko dziecka: …… ,
   2) data urodzenia: ……,
   3) PESEL:……,
   4) szkoła: ……., klasa ……,
   5) adres zamieszkania: ……..…….

§ 2

1. Placówka prowadzona jest w pomieszczeniach położonych w Gdańsku przy ulicy ……..
2. Zajęcia dla dzieci realizowane są od poniedziałku do piątku, w godzinach: od …….. do.....
3. W dni wolne od nauki będące dniami pracującymi (wakacje, ferie - od poniedziałku do piątku) zajęcia dla dzieci realizowane są w godzinach od …… do ……..
4. W szczególnie uzasadnionych przypadkach (np.: wyjścia do obiektów kulturalno-rekreacyjnych, wyjazdy itp.) powyższe godziny pracy Placówki mogą ulec zmianie o czym Placówka poinformuje Opiekuna oraz dziecko najpóźniej jeden dzień przed planowaną zmianą.

§ 3

1. Placówka zapewnia dziecku przede wszystkim:
   1) opiekę i wychowanie,
   2) pomoc w nauce,
   3) organizację czasu wolnego,
   4) zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań,
   5) posiłek dostosowany do pory dnia i czasu przebywania na terenie placówki,
   6) *organizację zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych oraz logopedycznych*[6],
   7) *realizację indywidualnego programu korekcyjnego, psychokorekcyjnego lub psychoprofilaktycznego, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię*[7].

[6] dot. placówek typu opiekuńczo-specjalistycznego i specjalistycznego
[7] dot. placówek typu opiekuńczo-specjalistycznego i specjalistycznego

2. Kadra Placówki zobowiązana jest do kontaktu z Opiekunem w ważnych sytuacjach dot. dziecka (np. nieprzestrzeganie Regulaminu Placówki, naganne zachowanie, itp.).
3. Kadra Placówki jest do dyspozycji Opiekuna w godzinach pracy Placówki, tj. od …… do ……..

§ 4

1. Opiekun potwierdza fakt zapoznania się z Regulaminem Placówki oraz Polityką ochrony dzieci i młodzieży przed krzywdzeniem (*nazwa organizacji*) …….. i zobowiązuje się do przestrzegania ich postanowień.
2. Opiekun zobowiązany jest do:
   1) stałej współpracy z Placówką oraz uczestnictwa w organizowanych zebraniach i spotkaniach,
   2) informowania Placówki o dłuższych nieobecnościach dziecka,
   3) przekazania wszelkich posiadanych informacji dotyczących dziecka mających znaczenie dla świadczonych przez Placówkę usług,
   4) informowania i aktualizowania danych osobowych/kontaktowych, które zostały podane Placówce, w szczególności numeru telefonu kontaktowego, planu szkolnego dziecka,
   5) niezwłocznego poinformowania o rezygnacji dziecka z uczestnictwa w zajęciach.
3. Opiekun ma prawo do skorzystania z konsultacji prowadzonych przez kadrę Placówki.
4. Opiekun ponosi odpowiedzialność za zniszczenie przez dziecko mienia Placówki, bądź za wyrządzoną przez dziecko szkodę. Opiekun zobowiązany jest do jej naprawienia bądź zwrotu w naturze bądź w formie odszkodowania pieniężnego, zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego.

§ 5

1. Kontrakt zostaje zawarty na czas określony od dnia ..... roku do dnia ..... roku.
2. W przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności dziecka w Placówce przez okres przekraczający jeden miesiąc, niniejszy Kontrakt wygasa bez konieczności składania dodatkowych oświadczeń w tym zakresie.
3. Kontrakt zostaje rozwiązany, w przypadku gdy:
   1) Opiekun dziecka zrezygnuje z pobytu dziecka w Placówce,
   2) dziecko systematycznie i celowo nie przestrzega Regulaminu Placówki.

§ 6

1. Ja niżej podpisana/-y:

1.	Wyrażam zgodę na udział dziecka w zajęciach organizowanych przez Placówkę, w tym udział w zajęciach organizowanych poza siedzibą Placówki (np.: wyjścia do obiektów kulturalno-rekreacyjnych, wyjazdy itp.): ☐ TAK ☐ NIE
2.	Wyrażam zgodę na samodzielne dojścia i powroty dziecka do domu z zajęć w Placówce oraz samodzielne decydowanie przez dziecko, o której godzinie będzie opuszczało Placówkę: ☐ TAK ☐ NIE, dziecko będzie przyprowadzane i odbierane przez …… Oświadczam, iż zostałam/-em poinformowana/-y, że: — za bezpieczeństwo dziecka w drodze do / z Placówki odpowiada Opiekun, — dziecko nie może być odbierane z Placówki przez osoby niepełnoletnie,

	nieupoważnione lub w stanie nietrzeźwości.
3.	Wyrażam zgodę na zasięganie przez pracowników Placówki informacji nt. osiągnięć szkolnych i zachowania dziecka w szkole i innych instytucjach wspierających rodzinę: ☐ TAK ☐ NIE
4.	Wyrażam zgodę na nieodpłatne utrwalanie, zwielokrotnianie i rozpowszechnianie wizerunku dziecka w całości lub w postaci dowolnych fragmentów w związku z prowadzonymi przez Placówkę zajęciami, w tym wyjazdami i uroczystościami, oraz wykorzystanie tego wizerunku w celu informacji i promocji Placówki przez publikację zdjęć m.in. w gazetce, na tablicach ściennych, na stronie internetowej Placówki oraz profilu społecznościowym Facebook: ☐ TAK ☐ NIE Oświadczam, iż zostałam/-em poinformowana/-y, że: — serwery serwisu Facebook znajdują się w Stanach Zjednoczonych Ameryki i podmiotach współpracujących, mających swe siedziby w krajach poza EOG, gdzie obowiązują inne przepisy z zakresu ochrony danych osobowych, które w szczególności mogą nie zapewniać dostatecznego poziomu ochrony, — dane zostaną przetransferowane przez serwis Facebook na jego serwery w celu stworzenia kopii zapasowej oraz w celach związanych z działalnością serwisu.
5.	Oświadczam, że dziecko przyjmuje leki na stałe: ☐ TAK, (jakie?)…….. ☐ NIE
6.	Oświadczam, że korzystam ze wsparcia innych instytucji: MOPR – pracownik socjalny: (imię, nazwisko)……..... ☐ NIE MOPR – asystent rodziny: (imię, nazwisko)……..…….. ☐ NIE Kurator sądowy: (imię, nazwisko)……... ☐ NIE

§ 7

1. Mając na względzie treść Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE („ogólne rozporządzenie o ochronie danych". „RODO") Placówka niniejszym informuje, że:
   1) administratorem Pani/Pana danych osobowych oraz danych osobowych Pani/Pana członków rodziny (dalej zwanych łącznie „Danymi osobowymi") jest (*nazwa organizacji*……) z siedzibą w Gdańsku (kod pocztowy:…….-…….) przy ulicy……..,
   2) w sprawach związanych z przetwarzaniem Danych osobowych może się Pani/Pan kontaktować z Inspektorem ochrony danych osobowych. Adres poczty elektronicznej: …….., adres korespondencyjny: ……;
   3) Dane osobowe przetwarzane są:
      a) w zakresie i celu niezbędnym do realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2018 poz. 998 z późn.zm.) (art. 6 ust. 1 lit. e) RODO);
      b) w celu realizacji obowiązków wynikających z przepisów prawa (art. 6 ust. 1 lit. c) RODO);

c) w celu wykonania niniejszego Kontraktu, realizacji obowiązków i praw (w tym roszczeń) wiążących się z zawartym Kontraktem (art. 6 ust. 1 lit. b) RODO);
d) w zakresie realizacji obowiązków i praw wiążących się z zawartym Kontraktem lecz nie stanowiących bezpośrednio przejawu jej wykonywania, co stanowi uzasadniony interes administratora (art. 6 ust. 1 lit. f) RODO);
e) na podstawie wyrażonej przez Państwa zgody (art.6 ust. 1 lit. a) RODO).

4) Dane osobowe będą przetwarzane przez Placówkę przez okres wskazany w **§** 5 ust. 1;
5) podanie Danych osobowych jest dobrowolne, jednakże ich podanie warunkuje możliwość zawarcia niniejszego kontraktu;
6) jeżeli Dane osobowe przetwarzane są na podstawie udzielonej zgody, w każdym momencie przysługuje Pani/Panu prawo do cofnięcia zgody oraz do usunięcia Danych osobowych, w przypadku, gdy Dane osobowe Placówka przetwarza wyłącznie na podstawie wyrażonej zgody. Cofnięcie zgody nie będzie miało wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego Placówka dokonywała do momentu wycofania zgody;
7) Dane osobowe mogą być ujawniane podmiotom upoważnionym na podstawie przepisów prawa. Placówka może również ujawnić dane podmiotom realizującym usługi na rzecz Placówki. Dane osobowe będą przetwarzane w imieniu administratora przez upoważnionych pracowników;
8) na zasadach określonych przepisami o ochronie danych osobowych osoba fizyczna, której dane są przetwarzane ma prawo dostępu do treści swoich danych oraz prawo do sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania danych, prawo do wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania oraz prawo do przenoszenia danych. Ponadto podmiot danych ma również prawo do wniesienia skargi do organu nadzorczego, gdy uzna, że przetwarzanie jego danych osobowych przez administratora narusza przepisy o ochronie danych osobowych.

§ 8

1. W sprawach nieuregulowanych postanowieniami niniejszego Kontraktu zastosowanie mają przepisy prawa powszechnie obowiązującego, w tym w szczególności przepisów prawa cywilnego.
2. Wszelkie zmiany i uzupełnienia niniejszego Kontraktu wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.
3. Wszelkie spory mogące wyniknąć z tytułu realizacji niniejszego Kontraktu będą rozstrzygane polubownie, a w razie braku ugody, przez Sąd właściwy dla siedziby Placówki.

§ 9

Kontrakt sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

Opiekun **Placówka**

Karta pobytu dziecka
w roku/latach

Imię i nazwisko dziecka: .....

MIESIĄC	Uwagi dot. uczęszczania na zajęcia, kontaktów z rodzicami, postępów w nauce, pracy dziecka w grupie, samodzielności, problemów dziecka	Podjęte działania (rozmowy indywidualne, rozmowy z rodzicami, kuratorami, wychowawcami)	Rezultaty podjętych działań	Data i podpis osoby sporządzającej notatkę

Karta kontaktów z instytucjami

L.p	Data	Organizacja/ osoby	Cel	Podpis

Karta kontaktów z rodzicami

L.p	Data	Imię i nazwisko rodzica	Cel	Podpis

Indywidualny plan pracy z dzieckiem i rodziną

Imię i nazwisko dziecka:.....

Obszar oceny		**Sytuacja**	**Zasoby, mocne strony**	**Potrzeby**	**Plan pracy (wybrane cele i działania)**
RODZINA: stosunek rodziców do dziecka, problemy rodziny, relacje dziecka z rodzicami i rodzeństwem, funkcjonowanie emocjonalne.					
SZKOŁA: obowiązek szkolny, wyniki w nauce, osiągnięcia i mocne strony, obszary do pracy w sferze edukacji i wychowania z perspektywy szkoły, relacje z rówieśnikami, z nauczycielami, kontakt z pedagogiem, psychologiem.					
FUNKCJONOWANIE DZIECKA	JA – JA				
	JA – RÓWIEŚNICY				
	JA – DOROŚLI				
	JA – ZADANIE				

Obszary	DZIECKO	SZKOŁA	RODZINA
Ewaluacja: ..... (data) Efekty, zaistniałe zmiany, znaczące sytuacje			
Ewaluacja: ..... (data) Efekty, zaistniałe zmiany, znaczące sytuacje			

DODATKOWE INFORMACJE/UWAGI:

.....

.....

.....

.....